

Pröhle Gergely: A magyar kultúra szerepe Magyarország nemzetközi politikai és gazdasági kapcsolatainak fejlesztésében

Összefoglaló

A kulturális külpolitika kérdésköre egyre nagyobb érdeklődésre tart számot mind a nemzetközi kapcsolatok szakirodalmában, mind a magyar külpolitika lehetséges új útjait fürkésző szakértők körében. Korunk nemzetközi rendszerét a külpolitika és a kultúra egyre intenzívebb összefonódása jellemzi. A korábbi diplomáciai eszközrendszer bővülésével, a döntési folyamatok társadalmiasodásával, valamint a médianyilvánosság robbanásszerű növekedésével a külpolitikai döntések meghozatalában egyre jelentősebb szerepet kapnak a kulturális megfontolások. Annak felismerése, hogy a közvélemény és ezzel együtt a döntéshozók befolyásolása elsősorban kulturális csatornákon keresztül lehetséges, felerősítette azt az igényt, hogy az államok és nemzetek egyre inkább más államok és nemzetek kultúrájához való viszonyuk által határozzák meg stratégiai helyzetüket. Mindez nem csökkenti, csupán relativálja a nemzetgazdaságnak, a védelempolitikának és más ágazati és szakpolitikáknak a jelentőségét egy adott ország külpolitikai irányvonalának meghatározásakor.

Magyarország tagja az Európai Uniónak, ezáltal jelentősen átalakultak az állami döntéshozatal és a nemzeti érdekérvényesítés keretei is. A kultúrával összefüggő állami feladatok azonban továbbra is nemzeti hatáskörben maradtak, a tagállamok önállóan alakíthatják kulturális politikájukat, nemzetközi kulturális tevékenységüket. Az uniós tagság ugyanakkor jelentősen megkönnyíti a magyar kulturális javak piacra jutását. A régiók szerepének felértékelődésével a kisebbségi helyzetbe szorult magyar kultúra is európai dimenziót kaphat, ráadásul uniós támogatással. A határon túli magyarság helyzetének az európai közvélemény általi megismertetése kulturális értékeinek bemutatásával közelebb vihet nemzetpolitikai céljaink eléréséhez is.

Magyarország, mint gazdag és sokrétű kulturális hagyománnyal rendelkező ország, a kultúra, mint külpolitikai tényező fent vázolt felértékelődésének egyértelmű hasznélvezője lehet. A magyar külpolitikai gondolkodás hagyományosan mint a 'tettlegetes' érdekérvényesítő eszköztár 'soft' helyettesítőjére, esetleg kiegészítőjére tekintett a kultúrára, mely vagy hadi képességeink helyett (a két világháború között), vagy egy - jó esetben - egzakt, technokrata ügyvitel alá rendelve (mindmáig) hivatott szolgálni az ország külpolitikai érdekeit. A sokat hivatkozott Klebelsberg Kuno kétségbe vonhatatlan érdeme, hogy az előbbi szemléletet képes volt a hazai kultúra és tudomány számára kamatoztatni. A magyar külpolitikai gondolkodás főárama azonban - mindeddig - nem tudta levonni a megfelelő tanulságokat a két világháború közötti tapasztalatokból, és a kultúrát továbbra is afféle bokrétának tekinti a külpolitikuskok kalapja mellett. Sem a külföldre szánt tartalom meghatározásában, sem az intézményrendszer kialakításában és működtetésében nem vállal megfelelő szerepet.

A külügyi stratégia kulturális külpolitikai részanyagának célja az, hogy feltérképezze azokat a kulturális tartalmakat, módszereket, a finanszírozás azon módjait, melyek által a magyar

kultúra külföldi megjelenése az eddiginél jobban segítheti elő integrációs törekvéseink és nemzeti érdekérvényesítésünk érvényre jutását. Célja továbbá, hogy hosszú távra meghatározza a Külügyminisztérium, az Oktatási és Kulturális Minisztérium és a kulturális külpolitika kiemelt aktorává előlépett Balassi Intézet együttműködésének kereteit.

A kultúra természetesen nem olyan eszköz mely a külpolitikai célok eléréséhez minden körülmények között alkalmazható. Elengedhetetlen tehát annak vizsgálata, hogy mely esetekben és milyen arányban alkalmazható a kulturális eszközrendszer az általános külpolitikai stratégia megvalósulásában.